

Kulttuuritoiminta on toimintakyvyn heiketessäkin edelleen osa ikääntyvän harrastuksia, merkityksellistä elämää ja elinikäistä oppimista. Kulttuurihyvinvointipalveluiden kehittämisessä on lähes aina kyse monitoimijaisesta yhteistyöstä, joka edellyttää uteliaisuutta ja erilaisiin toimintakulttuureihin tutustumista. Tuloksena voi syntyä uusia toimintatapoja, mieleenpainuvia kohtaamisia ja hyvinvointia kaikille osapuolille. ¹

Tämä tietokortti esittelee käytännön esimerkkejä luovuuden sekä kulttuuri- ja taidetoiminnan mahdollisuuksista tukea vanhuspalveluyksikön asukkaiden osallisuutta ja toimintakykyä.

Johdon tuki on tärkeää käytännön ideoiden ja rakenteellisten ratkaisujen kehittämisessä

Vanhuspalveluyksiköiden esihenkilöt voivat tukea henkilöstön kouluttamista, pitää kulttuurisen vanhustyön näkökulmaa esillä johtamisen eri tasoilla sekä viedä asioita eteenpäin yhteisöllisesti ja oikea-aikaisesti. Esihenkilöt voivat hyödyntää työntekijöiden osaamista ja ideoita sekä huolehtia, etteivät kiire ja arjen kuormitus nouse luovuuden esteiksi. ²

Työntekijän on nähtävä itsensä osana sitä, millaista hoivakulttuuria hän on luomassa. Parhaimmillaan työntekijä tavoittelee jokaiselle hoivattavalleen omannäköistä elämää, jossa luova kokeilemisen maailma on läsnä. ³

² Huhtinen-Hilden, L; Puustelli-Pitkänen, A; Strandman, P. & Ala-Nikkola, E. 2017. Kohti luovaa arkea: kulttuurinen vanhustyö asiakaslähtöisyyden edistäjänä: tutkimusraportti. Metropolia AMK:n julkaisusarja.

³ Semi, T. 2021. Eläköön luova hoiva muistityössä. Espoo: T & J Semi Oy.

Jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista.

YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948, artikla 27.

Kulttuurinen vanhustyö

Kulttuurinen vanhustyö on taiteen, luovuuden ja kulttuurin tuomista osaksi vanhustyötä ja sen kehittämistä. Sillä tarkoitetaan kulttuuria ja luovuutta arvostavaa näkökulmaa, arvoja ja asennetta, jotka vaikuttavat suunnittelun, johtamisen, käytänteiden sekä konkreettisen arjen toiminnan taustalla. ²

Vahvike-aineistopankki www.vahvike.fi

on Vanhustyön keskusliiton ylläpitämä avoin, maksuton ja pysyvä verkossa toimiva aineistopankki iäkkäiden ihmisten ryhmä- ja kulttuuritoiminnan tukemiseen mm. asumispalveluissa, päivätoiminnassa, erilaisissa ryhmissä sekä kodeissa.

¹ Vienamo, E. (toim.) 2015. Taide, kulttuuri, hyvinvointi - Hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. Hyvinvointia kuntiin ilman rajoja -hanke 2015. Etelä-Pohjanmaan liitto.

Lukulähetit

Turun kaupunginkirjasto ohjaa ja perehdyttää vapaaehtoisia lukulähettejä lukemaan ääneen ikäihmisille, joiden on vaikea lukea itse. Vanhustyön yksikkö etsii vapaaehtoiselle sopivan kuulijan tai kuulijaryhmän. Lukulähetti sopii lukuajankohdista suoraan vanhustyön yksikön kanssa.

Toiminnan lähtökohtana on ihmisten kohtaaminen ja keskustelu kirjallisuuden äärellä. Lukuhetket tuovat ikäihmisten arkeen virkistystä ja merkityksellisyyttä. Toiminta edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Tavoitteena on torjua yksinäisyyttä, tukea kuuntelijoiden aktiivisuutta ja lisätä kirjallisuuden saatavuutta asiakasryhmille, jotka eivät pysty nauttimaan enää itsenäisesti lukemisesta.

Toimintamalli: Lukulähetit - kohtaamisia lukemisen parissa. 2018. Taikusydän.

Minun ääneni – musiikkikuntoutuksen verkko-opas

Musiikki kuntouttaa muistisairaita ja helpottaa heidän arkeaan. Minun ääneni -hanke innostaa käyttämään musiikkia muistisairaiden arjessa niin kotona kuin erilaisissa kuntoutusryhmissä. Hanke levittää tietoa ja osaamista musiikin mahdollisuuksista kouluttamalla ammattilaisia, omaisia ja vapaaehtoisia. Hankkeen verkkosivujen tehtäväpankin avulla musiikin tuominen osaksi muistisairaiden arkea onnistuu luontevasti.

Musiikki toimii siltana omaan itseen ja muistoihin. Se toimii vuorovaikutuksen tukena, kun sairaudet vaikeuttavat puhumista.

Minun ääneni -hanke. 2023.

Yhteisölähtöinen taiteilijaresidenssi sosiaali- ja terveysalan yhteisössä

Taiteilijaresidenssejä järjestetään useissa hoito- ja hoivalaitoksissa eri puolilla Suomea. Residenssijakson aikana taiteilija työskentelee yhteisössä hyödyntäen taiteenalan osaamista. Hän voi myös asua residenssin ajan hoito- tai hoivalaitoksessa. Residenssitoiminta tarjoaa sote-alan yhteisölle selkeän ja kustannustehokkaan keinon integroida taidetoiminta osaksi yhteisön arkea ja lisätä hyvinvointia ja osallisuutta.

Henkilökunnalle taiteilijan työskentely voi avata uusia näkökulmia asukkaiden arkeen ja hoitotyöhön sekä antaa tilaisuuden kehittyä omassa ammatissa. Toimintamalli mahdollistaa taidekokemuksia, joiden vaikutukset heijastuvat koko yhteisön arkeen.

Residenssitoimintamalli on todettu toimivaksi, pitkäkestoiseksi tavaksi asiakkaiden kulttuuristen oikeuksien turvaamiseen hoito- ja hoivalaitoksissa. Toiminnan on todettu lisäävän henkilökunnan hyvinvointia.

Lapio, P. 2019. Yhteisölähtöinen taiteilijaresidenssi sosiaali- ja terveysalalla. Menetelmäopas. Taiteen edistämiskeskus.

Taideapteekki

Taideapteekki on Jyväskylän kulttuuripalveluiden tuottamaa kulttuuritarjontaa ikääntyneille. Suurin osa Taideapteekin tapahtumista on avoimia tilaisuuksia, joita järjestetään yhteistyökumppaneiden kanssa eri puolilla Jyväskylää. Lisäksi taiteilijat ohjaavat työpajoja ja esiintyvät Jyväskylän alueella sijaitsevilla Keski-Suomen hyvinvointialueen asumispalveluiden yksiköissä, kotihoidossa, etähoivassa ja kuntouttavassa päivätoiminnassa.

Asiakkaiden osallisuus Taideapteekissa tarkoittaa mukana olemista, itsensä toteuttamista, osallistuvaa vuorovaikutusta, suoran palautteen antamista, vaikuttamista ja kuulluksi tuleamista.

Taideapteekki, Jyväskylän kulttuuripalvelut. 2024.

Partanen, S. 2013. Asiakkaiden osallisuus ja ammattilaisten yhteistyö Taideapteekissa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Jyväskylän AMK.